

Kulturperler eller benspænd?

Danmark har en stor mængde fredede eller bevaringsværdige rådhus, og det kan være svært at skabe de moderne rammer som samtiden kræver. ERIK arkitekter har et bud på at revitalisere dem og skabe tidssvarende rammer for både borgere, politikere og medarbejdere.

Af ERIK arkitekter

Kommunesammenlægninger og den generelle samfundsudvikling har gjort, at mange kommuner i dag vokser ud af deres gamle rådhus og har svært ved at finde en måde at opdatere dem til fremtidens krav. Men i stedet for at sælge de gamle bygninger og bygge nye er det både en bæredygtig og kulturpolitisk værdifuld strategi at bevare og revitalisere vores gamle rådhus.

»I de seneste tre år har vi arbejdet med udvikling af

Lyngby Rådhus, som er et ikonisk eksempel på dansk funktionalisme placeret centralt i Lyngby. Vi kan se, at der er et stort af potentiale i at restaurere og modernisere den smukke bygning på trods af, at mange måske ser fredningen som en begrænsning for udvikling« siger partner i ERIK, Jette Lind Johansen og tilføjer:

»Med den rigtige strategi og proces kan et fredet rådhus sagtens opdateres, så det modsvarer nutidens krav. Det handler dog om, at man fra starten gør sig tanker om, hvad bygningen har af potentiale i både byrums-mæssig kontekst samt organisatorisk og kulturelt. De »

Syv gode råd til kommuner med fredede og bevaringsværdige bygninger

i

- 1 Forstå bygningens kontekst og hierarkiske betydning i byen.
- 2 Få udarbejdet en værdisætningsanalyse, der underbygger en restaureringsholdning.
- 3 Afklar/undersøg bygningens arkitektoniske, historiske og værdimæssige mulighedsfelt.
- 4 Foretag en CO₂ og LCA beregning/bæredygtighedsanalyse af bevaring versus nybyg.
- 5 Inddrag driftspersonalet samt øvrige interessenter i udviklingsprocessen.
- 6 Skab rum for deltagelse -> Anerkend at deltagelse i processen kræver tidsmæssige ressourcer i kommunen (også for drift).
- 7 Start dialogen med SLKS tidligt og inddrag dem under hele processen.

A full-body photograph of a woman with blonde hair and glasses, standing in front of a modern building with large windows. She is wearing a dark green sweater, light brown trousers, and black boots. Her hands are in her pockets. The building behind her has white walls and blue window frames. A red line graphic is in the top right corner.

Jette Lind Johansen: »Rådhuset kommer på den måde til at spille en ny rolle i byen ved i højere grad at åbne op og invitere borgerne indenfor.«

Bygningen er opdelt i medarbejderzoner, som kun medarbejdere har adgang til af hensyn til sikkerhed og persondata.

gamle rådhus skal ikke nødvendigvis kunne rumme alt, men som kulturelt og nærdemokratisk landmark kan de noget helt særligt i de gamle bymidter. Netop dét skal man udnytte og udvikle.

Hos ERIK er de fredede bygninger en væsentlig del af virksomhedens DNA. Fredede bygninger har været gennem medarbejdernes hænder i mere end 30 år, og senest har ERIK fået tildelt et Kongeligt Bygningsinspektorat, som projektchef og arkitekt Gitta Hammer varetager.

Gitta Hammer og Jette Lind Johansen har et tæt samarbejde, da ERIK lægger vægt på at krydsbestøve de restaureringsfaglige kompetencer, som Gitta Hammer står for, med andre kompetencer. I dette tilfælde Jette Lind Johansens viden om moderne kontorarbejdspladser, adfærdsdesign og brugerinvolvering. Og netop Lyngby Rådhus er et godt eksempel på, hvordan et fredet rådhus kan udvikles til et moderne og borgernært samlingspunkt i byen.

Rådhusets betydning i byen

De gamle rådhus spiller en vigtig rolle i bymidtens kontekst med en ofte meget central placering og som et arki-

tektonisk og demokratisk landmark, men kommunerne er i mange sammenhænge vokset ud af dem.

En del kommuner har derfor flyttet deres aktiviteter ud af de gamle rådhus og har samlet deres borgernære services og administration i nyere bygninger i byens udkant. Denne udflytning er medvirkende til at tømme bymidten for betydning, og man savner i mange byer i dag nogle af de hierarkiske strukturer, som giver oplevelse, struktur og variation i bybilledet.

Jette Lind Johansen har her en klar anbefaling til kommunerne:

»Ved at vende spørgsmålet rundt og gå fra at tænke: Hvad kan vi gøre med rådhuset og i stedet tænke Hvad kan rådhuset gøre for os?, kan man åbne op for at nytænke kommunale funktioner og borgernære services, som de gamle bygninger kan understøtte og give en helt særlig betydning med deres historiske og arkitektoniske værdi og de gedigne håndværksmæssige kvaliteter,« siger hun og understreger, at de enkelte rådhus rummer forskellig historik og muligheder alt efter størrelse, epoke og arkitektonisk disponering.

Dermed er der ikke et enkelt og samlet svar for alle. Netop den strategiske og analytiske tilgang åbner op for mulighederne.

*Bygningens oprindelige udtryk
kombineret med moderne
mødefaciliteter..*

Analyse og afklaring af mulighedsfelt

Som det første er det nødvendigt at afklare mulighedsrummet for den gamle bygning. I forbindelse med Lyngby Kommunes indledende overvejelser om den fremtidige brug af rådhuset udarbejdede ERIK en værdisætningsanalyse med udpegning af de bærende fredningsværdier og de forhold, man især skal have fokus på at bevare og understøtte rent arkitektonisk. Denne analyse banede vejen for at afklare bygningens potentiale, og de udfordringer, der samtidig skulle løses, såsom at skabe moderne arbejdspladser, et forbedret indeklima og opnå en større åbenhed udadtil.

Som fremsynet kommune anerkendte Lyngby bygningens ikoniske betydning for byen og erkendte samtidig, at man ikke kunne rumme alle funktioner i denne bygning, men

måtte finde andre lokationer til at samle de øvrige services, som kommunen skal tilbyde borgerne.

Med dette som udgangspunkt har Lyngby Kommune besluttet at samle nogle udvalgte (politiske) kernefunktioner på det fredede rådhus og har samtidig udarbejdet en strategi for, hvilke øvrige funktioner der i virkeligheden understøttes bedre ved at være placeret andre steder. Endeligt er der lagt en strategi for en større åbenhed mod offentligheden ved at kunne tilbyde borgerne at bruge rådhuset til forsamling, foreningsliv og andre kulturelle sammenhænge.

En bæredygtig strategi

De fleste kommuner har i dag en strategi for bæredygtighed – eller en ambition om at agere bæredygtigt. I den sammenhæng pointerer Jette Lind Johansen, at det allermest bæ-

redygtige er at genbruge og udvikle de gamle ejendomme.

»Hos ERIK har vi udarbejdet et CO₂-beregningsværktøj, som vi måler vores byggerier med, og vi kan for eksempel ved Lyngby Rådhus se, at hvis man regner CO₂-aftryk pr. arbejdsplads vil det gamle rådhus' aftryk efter en modernisering være en brøkdel af, hvad opførelsen af et nyt rådhus vil være. Så der skal være meget gode grunde til ikke at genbruge de gamle bygninger.«

I tæt dialog med fredningsmyndighederne kan det ofte lykkes at udvikle koncepter for eksempelvis tekniske anlæg, vinduesudskiftninger, og sågar efterisolering for at mindske bygningernes energiforbrug og forbedre indeklimaet.

»Vi har haft en intens dialog med fredningsmyndighederne repræsenteret ved Slots- og Kulturstyrelsen (SLKS) for, at Lyngby Rådhus sikres

»

ERIK

- ERIK er en specialiseret og partnerejet arkitektvirksomhed med rødder tilbage til 1930 og 170 ansatte baseret i Aalborg, Aarhus, København, Odense og Viborg.
- ERIK udvikler, designer og projekterer opgaver i alle skala og kompleksitet. Vi revitaliserer det eksisterende og gentænker det nye. Fælles for alle leverancer er faglig tyngde kombineret med en nysgerrighed på nye muligheder. Det betyder, at innovation er en integreret del af forretningsgangen. Og i innovation ligger et ønske om at omsætte viden til praksis og skabe konkret værdi for både det enkelte menneske og samfundet. At være en del af en branche, som spiller en markant rolle i forhold til bæredygtighed, kræver netop en samfundsansvarlig tilgang. Bæredygtighed handler også om en stærk social agenda som at understøtte nye generationer og gøre vigtig viden tilgængelig.
- Opgaven vedr. Lyngby Rådhus udføres med ERIK som totalrådgivere og arkitekter og Søren Jensen Rådgivende Ingeniørfirma. Projektet er pt. udbudt i hovedentreprise og forventes færdig i 2023.

for fremtidig brug og dermed kan bevare sin relevans i byen. Vi har sammen med Ingeniørfirmaet Søren Jensen fået indarbejdet ny teknik, der indordner sig bygningens oprindelige arkitektur, og vi forbedrer klimaskærmen ved at tilføje et lille ekstra lag isolering bag naturstensfacaden – både for at beskytte den gamle beton samt for at forbedre indeklimaet og bygningens varme/kuldeproblemer,« siger Jette Lind Johansen.

»Det har vi nu fået lov til, og disse tiltag vil give bygningen et klart forbedret indeklima og et reduceret energiforbrug. Det har krævet mange møder og drøftelser med SLKS, men vi er lykkedes med en løsning, som både respekterer arkitekturen og gør en forskel i et bæredygtigt perspektiv,« siger Jette Lind Johansen.

Driften skal med

For at sikre et godt hus er det vigtigt allerede fra de indledende analyser og overvejelser om fremtidig brug at inddrage driften. Både fordi de ofte har stor og specifik

viden om bygningens udfordringer og driftsmæssige sammenhænge. Men også da de skal være med til at afklare en bæredygtighedsstrategi for ejendommen og efterfølgende overtage en moderniseret bygning.

»I ERIK oplever vi ofte, at driftspersonalet i princippet bliver inviteret til at deltage i de indledende processer, men at de sjældent får dem prioriteret og ikke har tid til at levere input til rammesætning og strategi. Det er ofte, fordi deres deltagelse er en opgave, som de får lagt til alle deres andre opgaver uden at tage hensyn til, at involvering kræver tid og ressourcer. Derfor er det super vigtigt at få afstemt ressourceallokeringen, når man går i gang med at udvikle de gamle råduse,« påpeger Jette Lind Johansen

Lyngby Rådhus er et godt eksempel på, at med den rigtige strategi og proces kan et fredet rådhus sagtens opdateres.

Borgernes hus

Med Lyngby Rådhus har ERIK arbejdet med at optimere og modernisere etagerne, så der kan etableres moderne og fleksible arbejdspladser med udgangspunkt i aktivitets baseret indretning, hvor man i højere grad flytter sig efter arbejdsopgaven og placerer sig i det arbejdsmiljø, der understøtter den aktivitet, man er i gang med, fremfor at være fast forankret til sit skrivebord. Hertil kommer et størrelsesmæssigt mere varieret antal møde- og fleksrum, som understøtter henholdsvis samarbejde og fordybelse.

Dette har man kunne gøre ved at arbejde med bygningens oprindelige strukturer, der viste sig at være tænkt ret moderne i det oprindelige afsæt. Dermed kunne man overfor myndighederne fremlægge en restaurerings-

holdning, som underbygger de originale arkitektoniske greb, men også tilføjer elementer af nyt, der forstærker og viderefortolker den oprindelige arkitektur, og dermed tilføjer nye sammenhænge.

Bygningen er opdelt i medarbejderzoner, som kun medarbejdere har adgang til af hensyn til sikkerhed og persondata samt borger- og gæstezoner, som alle har adgang til, og hvor der er møderum og diverse borgernære tilbud.

»Rådhuset kommer på den måde til at spille en ny rolle i byen ved i højere grad at åbne op og invitere borgerne indenfor. Samtidigt vil de moderne og fremtidssikrede arbejdspladser give robusthed i organisationen, og – forhåbentligt – en stolt medarbejdergruppe«, siger Jette Lind Johansen. ■